

OKÉNKO

D O F A R N O S T I

VYDÁVÁ FARNOST SV. VÁCLAVA V LETOHRADĚ

Ročník XXVIII

Listopad 2019

číslo 11

Mí mrtví jako živí
když na mě hledí
ze tmy

Ale matka je dítě z fotografie
stařec u stromu otec
bratr s krajícem za zavřeným oknem

první muž vylézá z moře nahý
druhý se vítězně zubí
nad zdolanými schody

a každý jinak vzdálený
smrti

Proč ale tenhle okamžik
na věky

A jak mě vidí oni?

Viola Fischerová

Úvodem

Po vysvobození z egyptského otroctví trvalo Izraelitům 40 let, než se zbavili zbabělého otrockého myšlení. Cestou drze a nevděčně reptali, že jim bylo v Egyptě lépe. Izrael měl a má Mojžíše a slíbenou pomoc Boha. My také. Cesta ke svobodě nikdy nekončí. Ve svobodě jsme ušli už 30 let. Co jsme vybudovali, to máme. Ale stále je na čem pracovat a co napravit. Nemůžeme spoléhat jen na politiky, bez naší občanské bdělosti a práce nebude lépe. Paní Eva Novotná o tom píše ve svém článku „Zúctování“ na str. 7. Může být hůře, ale může být lépe, to záleží i na nás, samo se nic neudělá. Každý z nás se může a má se snažit být slušným a dobrým člověkem a odpovědným občanem. Jinak bychom okrádali sebe i druhé. Potěšila nás statečnost Vlasty Chramostové, která přiznala svá selhání a snažila se je napravit. Potěšila nás slušnost dcery prokurátora Vaše - přišla k soudu o rehabilitaci Milana Píky. Omluvila se za svého otce, který Milanova otce Heliodora Píku dostal na šibenici.

/v

OBĚT JEDNA A JEDINÁ

V katolickém kalendáři najdeme v každém měsíci roku mariánský svátek. V listopadu je to „Zasvěcení Panny Marie v Jeruzalémě“ jak je přikázáno v Exodu 13,2. Donedávna se tomu říkalo „Obětování Panny Marie“. My katolíci totiž stále rádi něco nebo někoho obětujeme (hlavně ne sebe). Je víc než zajímavé, že Ježíš toto slovo NIKDY nevyslovil: „oběť, obětovat...“ Podivil se nad tím někdo během těch 2000 let? Vysvětlil nám to někdo? Což to není pozoruhodné? Navíc, on to slovo zkritizoval! (Mt 9,13). On je vůbec nikdy nepotřeboval, zatímco my se bez něj nemůžeme obejít. Mělo by nám mrznout na rtech, jak lehce je zneužíváme. Ježíš věděl, že starozákonní oběti skončily, že to slovo už jen připomíná jatka v jeruzalémském chrámě (Iz 1, 11.13). Proto Ježíš nikdy toto slovo neužil.

Jenže - to slovo se brzy podprahově do církve vrátilo, nejdříve skrze pojem „kněz“, a s ním se vrátil i starozákonní pojem oběti - a byl tu zárodek „tridentské mše“. Dnešní teologové zdůrazňují, že v Novém Zákoně je jen jedna jediná oběť, chceme-li to tak nazvat: Otec dal světu svého Syna (Jan 3,16). Je to jedno z nejúchvatnějších míst celé Bible. Slovo se stalo člověkem a přišlo žít mezi nás...

Děkujeme mu, že bez nás nemůže být.

Jan Rybář

Náboženský povýšenec se nemusí ptát, co je správné, tomu stačí otevřít knihu všech knih - Bibli. Tam najde všechno, co potřebuje. To je jeho opora. Spoléhá na ni stoprocentně. Ať má v úmyslu cokoli, Bůh mu to podepíše. Věty, které potřebuje, by našel poslepu. Nesrovnalosti ho neznepokojují, ty se mu hodí. Co nemůže použít, to přeskočí a zastaví se u nějakého nesporného výroku. Toho se neochvějně drží, až s jeho pomocí dosáhne toho, co chtěl. A když pak život běží jinam, najde si jinou větu.

Elias Canetti

Bibli ač oba dnem i nocí čtou,
co jeden černě vidí, má druhý za bílou.

William Blake

Obě strany konfliktu čtou tutéž Bibli a modlí se k témuž Bohu, a každá se přitom dovolává jeho pomoci, proti té druhé.

Abraham Lincoln

Temnota nemůže vyhnat temnotu: to dokáže jen světlo. Nenávist nemůže vyhnat nenávist: to dokáže jen láska. Nenávist rozmnožuje jen nenávist, násilí znásobuje násilí a tvrdost stupňuje tvrdost.

Martin Luther King

Litera zabíjí, ale Duch dává život.

Pavel z Tarsu, 2 K 3:6

OBNOVENÝ PAKT Z KATAKOMB

Asi 150 účastníků a sympatizantů Panamazonské synody se v neděli 20. října sešlo v Domitilových katakombách při římské Via Ardeatina, aby obnovili tzv. „Pakt z katakomb“, kterým na sklonku II. vatikánského koncilu deklarovala skupina převážně latinskoamerických biskupů svou odhodlanost k životu podle postulátu „chudá církev pro chudé“. Nová verze dokumentu nese nadpis: „Pakt z katakomb za společný dům. Za církev s amazonskou tvář, chudou a sloužící, prorockou a samaritánskou“. Oproti původnímu paktu je zcela přepracovaná a hlavní důraz klade na ekologickou problematiku, obranu domorodců a jejich práv a nároků v profánní i církevní sféře.

První Pakt z katakomb vznikl na okraj II. vatikánského koncilu a byl podepsán 16. listopadu 1965 čtyřiceti dvěma biskupy a kardinály z patnácti převážně latinskoamerických zemí. Posléze se k němu připojilo přes pět set dalších biskupů nejrůznější proveniencce, kteří se v duchu tohoto manifestu radikálního pauperismu zavazovali, že budou „žít jako běžní lidé“, „navždy se vzdají veškeré okázalosti a bohatství... inisignii ze vzácných materiálů“, nebudou užívat „ani zlato ani stříbro“, odmítnou „tituly odkazující k moci jako eminence, excelence, monsignor“ a v druhé části dokumentu deklarují přednostní pozornost ke službě „dělnickým, ekonomicky slabým a málo rozvinutým skupinám“ a k ovlivňování politických představitelů ve smyslu zavádění sociálních struktur vedoucích „k příchodu nového sociálního řádu, hodného lidských a Božích dětí“.

Jak prozradil poslední žijící signatář dokumentu biskup Luigi Bettazzi (emeritní biskup italské Ivrey) autorem textu byl brazilský arcibiskup Hélder Câmara (Olinda a Recife), který však nefiguruje v prvním seznamu signatářů, protože v době podpisu zasedal v komisi pro závěrečnou redakci konstituce *Gaudium et Spes*. Pakt z katakomb vyznačil linii teologického myšlení, která vstoupila do dějin latinskoamerické církve jako „Teologie osvobození“ a v Itálii se prosadila jako tzv. „Boloňská škola“, jejímž hlavním exponentem byl kardinál Lercaro (při podpisu reprezentovaný svým tehdejší pomocným biskupem, již zmíněným Luigim Bettazzim). Liturgii v Domitilových katakombách (v neděli 20. října), která předcházela podpisu obnoveného Paktu z katakomb, předsedal kardinál Cláudio Hummes, Cămarův duchovní syn, někdejší prefekt Kongregace pro klérus a současný předseda Panamazonské církevní sítě (REPAM), kterého papež František jmenoval generálním relátorem probíhající Synody pro Amazonii. Oproti sociálně-politickým akcentům z dokumentu z předpadesátiletých se důraz nového, zcela přepsaného manifestu, přenesly k otázkám globální klimatické krize a právům domorodých obyvatel Amazonie. „Slavíme tuto Eucharistii paktu jako akt kosmické lásky,“ řekl v závě-

ru liturgie kardinál Hummes s odkazem na kosmický rozměr eucharistie, která „spojuje nebe se zemí, objímá a proniká veškeré stvoření“.

Signatáři „Paktu z katakomb za společný dům. Za církev s amazonskou tvář, chudou a sloužící, prorockou a samaritánskou“ se zavazují, že budou prosazovat „integrální ekologii, v níž je všechno provázané, lidský rod a celé stvoření, protože všechny bytosti jsou dcery a synové země, nad níž se vznáší Duch Boží (Gn 1,2)“, dále chtějí „obnovit v našich církvích přednostní pozornost k chudým, zejména k domorodým národům, a spolu s nimi prosazovat jejich právo být protagonisty ve společnosti a v církvi“, „opustit v našich farnostech, diecézích a skupinách jakýkoliv druh koloniální mentality a postojů“ a naopak „přijímat a docenovat kulturní, etnickou a jazykovou rozmanitost v dialogu respektujícím všechny duchovní tradice“, hlásat „osvobuzující novost evangelia Ježíše Krista“. Dále se chtějí nasazovat také za uznání „služeb, které již existují ve společenstvích“ a v hledání „nových cest pro pastorační působení“.

.Vatikán 22.10. 2019

Na Misijní neděli slavil František eucharistii spolu s biskupy, kteří se účastnili synody o Amazonii. V kázání František řekl:

Církev zvěstuje dobře Ježíše, jedině, žije-li jako jeho učednice. Učedník se denně drží Mistra a se všemi sdílí radost z učednictví. Nedobývá, nezavazuje, nepřetahuje jiné křesťany k sobě, nýbrž se staví na stejnou úroveň s učedníky z jiných církví a spolu s nimi s láskou nabízí lásku, kterou jsme obdrželi. Toto je misie: darovat čistý vzduch z výšin tomu, kdo je ponořen ve světském zamoření; přinášet zemi onen pokoj, který nás naplňuje radostí pokaždé, když se na hoře setkáváme s Ježíšem v modlitbě; ukázat životem, ba dokonce slovem, že Bůh miluje všechny a nikdy se nad nikým nerozmrzí.

Draží bratři a sestry, každý z nás, každý z nás „je na této zemi posláním“ (Evangelii gaudium, 273). Jsme zde, abychom svědčili, žehnali, těšili, pozvedali, sdíleli Ježíšův jas. Odvahu. On od tebe očekává mnoho! Pán zakouší jakousi úzkost vzhledem k těm, kdo dosud nevědí, že jsou dětmi milovanými Otce, bratry, za něž dal život a kterým dal Duha svatého. Chceš mířit Ježíšovu úzkost? Jdi ke všem s láskou, protože tvůj život je drahocenným posláním: není tíhou k nesení, nýbrž darem k nabízení. Odvážně a beze strachu jdeme ke všem!

Jsem přesvědčen, že Bible se stává tím krásnější, čím více jí rozumíme; tj. čím více vidíme a uznáváme, že každé slovo, které chápeme obecně a vztahujeme především sami na sebe, mělo podle konkrétních okolností, podle časové a místní situace svůj vlastní, speciální, bezprostředně individuální smysl.

Johann Wolfgang von Goethe

JDE JEN O HŘÍCH?

Čím jsem starší, tím silnější je můj pocit, že jsem mezi katolíky v menšině. Jak se tak dívám kolem, jedním z velkých katolických témat je hřích, se všemi těmi zákazy církevními příkázáními a zpovědními zrcadly, v praxi pak mnohdy s banálními, stále dokola opakovanými frázemi, vydávanými za „duchovní život“. My kněží je posloucháme zleva i zprava, a sami pak někdy svým kolegům právě tak opakujeme všechna ta „málo jsem se modlil“, „málo četl Bibli“, „málo miloval“ apod. – celý ten trvalý stav mínusu před Bohem a to zabývání se sebou samými, do kterého se veškerý duchovní život nakonec scvrkne. Já si ale myslím, že to Pána Boha v podstatě vůbec nezajímá.

Je-li Bůh, pak je bez podmínek, je každému dávajícím se životem, v němž se topíme jako v živé vodě; životem, který skrze nás proudí a miluje; životem, „ve kterém žijeme, pohybujeme se a jsme“. Je životem, který nestojí na druhém břehu našeho malého života, aby nás odsud kontroloval a hodnotil a nakonec odplatil životem věčným, nebo se nám vysmál. Je životem neustále s námi a v nás. Ježíš řekl: „jste ve mně a já v Otci“. Je-li nějaký skutečný hřích, pak to, že člověk žije od tohoto proudu života oddělen.

Myšlení, snad od dětství naučené, jež musí neustále zpytovat, čím jsem Boha zarmoutil, či snad dokonce urazil, anebo které se jím naopak pro jistotu moc nezabývá, nemá se skutečným Bohem nic společného. Je největší a mnohdy jedinou překážkou na cestě k sobě samým i k Bohu skutečnému, Bohu milosrdnému, soucitnému a velikému, mnohem většímu, než je ten malicherný někdo, kterého někdy uctíváme a který vlastně žádným Bohem není. Ten je jen naším výmyslem, modlou, která nás chodí strašit – a čím jsme starší, tím více. Nechci znevažovat hřích, chci jen rehabilitovat Boha, i když on jistě tuto moji nabubřelost beztak nepotřebuje.

Ladislav Heryán

TEN NEJNEPRAVDĚPODOBŇJŠÍ HRDINA

Příběh o deseti malomocných se objevuje pouze v Lukášově evangeliu. Je to klasika – také my, když nám teče do bot, voláme: „Mistře, smiluj se nad námi!“ Pak považujeme za samozřejmost, když se nám pomoci dostane. Ale Samařan, odpadlík a cizinec, nám uštěďruje důležitou lekci.

Bible je zvláštní kniha. Není radno si s ní zahrávat. Neopatrný čtenář se vystavuje vážnému nebezpečí, že když se do ní poctivě ponoří, nezůstane v jeho dosavadních názorech kámen na kameni. Biblické příběhy jsou totiž psány opravdu zvláštním rukopisem. Samá překvapení, samé nepravděpodobné scénáře a nečekaná rozuzlení.

Všechno je jinak

Ctihodný čtenář nevychází z údivu. Všechna jeho spořádaná očekávání přicházejí vniveč. Všechno je jinak, naruby, vzhůru nohama. Ti dobří jsou zlí a ti zlí dobří, ti zdánlivě svatí jsou bezbožní a ti zdánlivě bezbožní jsou svatí. Ti slibní nestojí za nic, zatímco ti, se kterými nikdo vážně nepočítá, mění dějiny k nepoznání. První jsou posledními a poslední prvními, kdo chce být dospělý, má se stát dítětem. Kdo ztratí svůj život, ten jej nalezne, kdo se povyšuje, bude ponížen.

A největšími hrdiny se obvykle stanou ti nejméně pravděpodobní kandidáti. Praotcem Božího lidu je stoletý starce Abraham. Jeho manželka Sára, jež má být matkou nesčíslných zástupů, je neplodná babička, které již „ustal běh ženský“ (Gn 18,11). Hospodinův oficiální mluvčí Mojžíš má vážné potíže s výslovností a neví si rady s veřejnými projevy (Ex 4,10). Králem podle Božího srdce není urostlý bohatýr Saul, nýbrž zrzavý mládeneček David, jemuž je svěřena péče o hospodářská zvířata (1 Sam 16,11n). Svatí apoštolové jsou neotesaní rybáři bez základního vzdělání...

Boží smysl pro humor

Jako by chtěl Pán Bůh při volbě svých vyvolených nástrojů projevit zvláštní smysl pro humor. Stále znovu povolává k důležitým úkolům neuvěřitelně neperspektivní kandidáty, lidi, od kterých nikdo nic pořádného nečeká. Často jsou dávání za vzor ti, jimiž všichni ostatní pohrdají.

Jako v tom vyprávění o deseti malomocných, které Ježíš uzdravil (Lk 17,11-19). Jediný z nich přišel poděkovat, a sice ten nejméně pravděpodobný: Samařan, cizinec, kacír, podezřelý mišeneček. Kdybychom ten příběh přenesli do současnosti, nejspíš by měl snědou pleť. A možná by se jmenoval Ištván Lakatoš nebo Lájoš Fekete. A právě on je všem ostatním dáván za příklad hodný následování. Stejně jako onen ještě slavnější Samařan, který se obětavě ujal raněného člověka, ležícího u cesty. Poté, co jej významní církevní hodnostáři obešli obloukem (Lk 10,25-37).

Z úst nemluvnat a kojenců

Ano, Hospodin má zvláštní zalíbení v nepravděpodobných kandidátech. Pěkně a nanejvýš realisticky to vyjádřil svatý Pavel: „Pohleďte, bratři, koho si Bůh povolává: není mezi vámi mnoho moudrých podle lidského soudu, ani mnoho mocných, ani mnoho urozených, ale co je světu bláznovstvím, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a co je slabé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné“ (1 Kor 1,26-28).

A abychom nezůstali na pochybách, Pavlova úvahu o kádrových způsobnosti Božích služebníků pěkně doplňuje slavná modlitba Ježíšova: „Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, tak se ti zalíbilo“ (Mt 11,25n).

Je to jen další připomenutí dávného Izajášova zvolání, že „Boží cesty nejsou cesty naše“ (Iz 55,8-9). My projevujeme úctu bohatým, urozeným a významným lidem, zatímco Hospodin si buduje mocný val proti svým protivníkům z úst nemluvnat a kojenců (Žl 8,3). A jeho vyvolenými bohatýry bývají ti nejméně pravděpodobní: brýlatý tlouštík, plešatý úředníček, plnoštíhlá paní uklízečka, podezřelý bezdomovec. Ano, Panovník Hospodin se směje naší pompézní okázalosti, našemu lpění na vnějšku a povrchu, našim pošetilým hodnotovým stupnicím.

Mějme se na pozoru

Mějme se tedy na pozoru, kdykoli se na někoho díváme spatra. Na kostelní babky, na venkovské balíky, kterým sláma čouhá z bot, na rozesmáté brásky charismatiky. Mějme se, přátelé, na pozoru, abychom jednou nezjistili, že všechno je jinak. Že prostoduchý výraz v obličejích lidí, na něž hledíme přezíravě, je počínající svatozář.

Dobře víme, že „Bůh se staví proti pyšným, ale pokorným dává milost“ (Job 4,6). A často k nejsvatějším úkolům vybírá toho, od něhož my lidé vůbec nic neočekáváme. Vždyť už brzy k nám adventní písně přinesou pozeňnanou vzpomínku na onu svatou chvíli, kdy se v nejzapadlejší provincii Římské říše... na kraji bezvýznamné vesnice... ve špinavém chlévě mezi hospodářskými zvířaty... narodilo děťátko... Ten nejnepravděpodobnější hrdina...

Pavel Hošek, KT, Perspektivy 41

DOČASNÝ KŮŇ A VĚČNÝ JEZDEC

Miloš Rejchrt

Jednoho dne se v dolní části Václavského náměstí objevila jezdecká socha.

Jezdec s kopím se na ní vyjímal stejně vládařsky jako na slavném sousoší Myslbekově, jenom ten jeho kůň byl jakýsi divný, neboť chciplý, s jazykem vyplazeným, a kníže seděl té mrtvole na břicho. Pamatuji, že kolemjdoucí byli většinou zaraženi. Jedna žena z lidu pravila nevěřičně „ale tohle bylo pře-

ce tam“ a ukázala rukou směrem k Muzeu. Vedle stojící občan ji uklidnil slovy „nebojte paní, ten tam pořád je“.

Umělci Davidovi Černému se před bezmála dvaceti lety povedlo, co zamýšlel. Jeho plastika mnohé šokovala a vyvolala urputné spory o svatého Václava jako takového. Možná přispěla k tomu, že parlament tehdy sice odhlasoval datum 28. září jako státní svátek, ale zmínku o knížeti Václavovi raději vynechal, a tak máme v kalendáři nezvykle znějící „Den české státnosti“.

Bylo to nouzové řešení, ale přijatelné, vždyť státní svátek by měl být jakousi narozeninovou oslavou, jakou nabízí například datum 28. října. Toho dne v roce 1918 se zrodil nový nadějný stát a my mu každoročně přejeme hodně štěstí sil a dlouhá léta. Sotva ale může být důvodem k oslavě, že 28. září kdysi dávno zamordoval bratr bratra. „Den státnosti“, ten se slavit dá, vždyť státnost podle jedné výstižné definice je „tíhnutí občanů ke státu jakožto ke svému“.

Pod sochou svatého Václava byl před sto lety vyhlášen samostatný československý stát a občané tehdy prokázali, že k němu tíhnou. Svědčí o tom depeše pražského vojenského velitelství do Vídně z 28. října, kde stojí, že „v Praze jeví se vyhlášení práva stanného technicky nemožným, neboť není možno plakátovati a veřejně je vyhlásiti“. Inu, bylo tehdy na václavském Václaváku příliš mnoho člověků čas oponou trhnul. Je to zajímavé, když se něco důležitého děje, spěcháme k soše pod Národním muzeem, a tam prožíváme, že nás spojuje něco těžko pojmenovatelného, ale silného.

Už ve 12. stol. se objevila úžasná státoprávní vize, kterou potvrdil později i otec vlasti Karel IV., že svatý mučedník kníže náš je nyní v nebi nad námi, je nesmrtný a jeho vláda nad českou zemí je věčná. Znamená to, že žádné pozemské uspořádání tu není na věčné časy a nikdy nijak. Tato země nepatří těm, kdo nám, čeledi svatého Václava, dočasně vládnou, neboť jejím dědicem věčným je on, kníže náš.

Všichni v moci postavení jenom na chvíli spravují, co jim bylo svěřeno. Když dobře spravují, v souladu s ideály věvodů české země, buď jim sláva a čest. Když mizerně, tak je vyměníme. 28. října před sto lety lid pod pomníkem svatého Václava vyměnil císaře za prezidenta. Dějiny se pohnuly, ale svatý Václav zůstal tam, kde má být.

Černého živý jezdec na mrtvém koni byl přemístěn do pasáže paláce Lucerna. Zavěšen tam nad hlavami chodců, už jen málokoho pohoršuje. Snad ale alespoň někomu připomene, že mnohé z toho, co naše naděje nese nebo neslo, už zahynulo nebo zahyne, ale to, k čemu vzhlížíme, trvá věčně. 9. 10. 2018

Včera jsem byl chytrý, proto jsem chtěl změnit svět. Dnes jsem zmoudřel, měním sám sebe. *neznámý autor*

TRADIČNÍ RODINA NIKDY NEEEXISTOVALA

S Magdou Vášáryovou rozmlouvaly
Jana Ustohalová a Jana Ciglerová

Proč je zrovna tradiční rodina nástrojem boje proti nezávislosti žen?

Možná proto, že tradiční rodina neexistuje a nikdy neexistovala. To je romantický termín, který často prosazují ti, kdo mají takových tradičních rodin hned několik. Máme třeba na Slovensku politickou stranu Sme rodina, kterou vede svobodný muž, který má deset dětí s devíti ženami.

Tak kde se to vzalo?

Možná mají na mysli moderní nukleární rodinu, kde je táta, máma a děti v paneláku, protože vesnická rodina se skládala z dětí, prarodičů, rodičů, praprarodičů. Ale to nejsou převažující modely rodin v historii.

Vždyť po první světové válce byla tradiční rodina babička, matka a děti, protože muži odešli na léta do války. Tehdy ženy dokázaly, že mohou muže nahradit v mnoha povoláních – neměly na výběr. A i díky tomu pak pro ně bylo jednodušší prosadit si volební právo. Navzdory tvrzení univerzitních profesorů, že mají příliš malý mozek.

Tradiční rodina je máma, táta a dvě děti, ne?

Přijde na to, ze které doby tu tradici berete. Ve starém Řecku byla tradiční rodina s otrocky a ženy, pokud nebyly bohyň, se nevyšktovaly. Nebo křesťanské neposkvrněné početí, kdy Marie jako panna a svatý Josef vychovávají dítě Boha. Nebo je tradiční rodina ta, která měla k dětem chůvu?

Já například vyrůstala v rodině dvou vzdělaných rodičů, kteří chodili do práce, a měla jsem svoji vlastní chůvu, což bylo tehdy běžné. V tradičních rodinách o děti pečovaly chůvy, a aby matky nemusely kojit, měly k nim dokonce své kojné. Tuhle tradiční rodinu ale ti pánové asi nemají na mysli, že? Ten termín je jen maloměstský romantický konstrukt, který v podstatě nikdy nebyl většinový.

Komu takové pojetí rodiny vyhovovalo? Spíš komu vyhovuje dneska. Můžete jim mlátit ženy po hlavě.

A vzbuzovat v nich pocity viny? Přesně.

Neměly se v takovém uspořádání líp děti?

To nemyslíte vážně. Nikdy v historii lidstva se rodiče nevěnovali dětem tolik jako teď. Tvrzení, že se rodiče dneska dost nevěnují dětem, je stejný výmysl jako tradiční rodina. Nebylo zvykem, že by se rodiče s dětmi učili nebo objížděli kroužky, pokud vůbec chodily do školy. Dívky seděly doma. Můj tatínek se mě vždycky koncem srpna zeptal, jestli jsem měla nějaké vysvědčení.

Dnešní škola vyžaduje, aby rodiče nahradili pedagogicky vyškolené pracovníky a učili se s dětmi doma daleko nad rámec toho, co jsou rodiče schopni děti naučit. Proto dnešní škola neslouží na vyrovnávání životních šancí, na-

opak, utvrzuje společenské rozdíly.

Jak vnímáte hybridní válku, jejíž součástí se podle vás stane postavení žen ve společnosti?

Kdysi měla válka rytířská pravidla. Vyhlásila se, profesionální žoldáci bojovali mezi sebou, lid stál na nějakém kopci a díval se. Války zřejmě lidstvo potřebovalo, proto jich bylo tolik. Teď se hledá způsob, jak docílit změn, které udělala válka, ale jinak. Někdo chce změny pozitivní a někdo je rozvracečem. Dosadte si jména.

V čem se hybridní válka liší od klasické propagandy?

V rychlosti. Propaganda vždy existovala, ale rychlost, s jakou se dnes díky internetu dostává k normálním lidem, je nebyvalá. V Evropě se dnes nebojuje s armádami, ale ovlivňováním voličů. Naopak třeba v Sýrii, kde svobodné volby nejsou možné, naklusalily armády.

Je řešením vypnout internet?

To nejde, všechno je na síti. Celé hospodářství a energetika je na síti.

Proč jsou právě ženská práva tématem, které se v hybridní válce začalo využívat?

Protože ženská práva modernizují společnost. Žádná společnost, kde ženy nepracují a nejsou vzdělané, se nevyvíjí. A naopak – nejspokojenější společnosti máte tam, kde jsou šance žen a mužů vyrovnané, podívejte se do Skandinávie.

Žen je v každém státě víc, 52 procent, a pokud nepřispívají svou prací k rozvoji celku, země nevzkvátá, abych použila toto krásné české slovo. Druhá věc je, že vzdělanější matka má vzdělanější děti a ty potom tvoří vzdělanější občany.

Není vzdělání otce pro rodinu důležitější?

Pro něj možná, ale výzkumy ukazují, že pro jeho děti ne. Životní úroveň dětí nejčastěji kopíruje intelektuální úroveň matky, protože na jejich bedrech stále spočívá naprostá většina péče o ně. Je také důležité, aby ženy pracovaly a měly vlastní příjmy. Rodina pak není závislá jen na příjmu otce, který si jinak nemůže dovolit změnu zaměstnání nebo pracovní pauzu, když jí potřebuje. A když muž rodinu opustí, nezávislá žena to zvládne líp.

Takže vzdělané a samostatné ženy jsou výhodné i pro muže?

Jak pro které. Pro ty, jejichž autorita vyplývá jen z toho, aby ženy nebyly na pracovním trhu, a byly proto na nich závislé, samostatnost žen výhodná není. Tyto ženy jim totiž berou pracovní místa i vedoucí pozice, protože pomalu, ale jistě rozhodují schopnosti, a ne pohlaví.

Žena s vlastním příjmem může odejít ze vztahu, který jí nevyhovuje, zatímco dřív musela vydržet, ať to stálo, co to stálo. Pokud nechodíte do práce, nemáte vlastní peníze, jste v závislém postavení, a tím pádem jste poddaná.

Proto spolek Živena, který existuje 150 let, už koncem 19. století založil družstvo Lipa, které umožňovalo ženám z vesnic prodávat

jejich výšivky na trzích i v zahraničí. Bylo to důležité, protože konečně měly vlastní peníze, a tedy i kousek svobody a stability pro děti.

Boj o postavení žen je tedy čistě jen bojem o moc?

Naprosto. Hybridní válka, jako kterákoliv jiná, je boj o moc. Rovnoprávné ženy v tom mohou do společnosti přinést největší změ-

nu, protože dovedou být skutečně nezávislé. Proto jsou taky i prvními cíli v boji. Dnešní otřesné příklady smrti kurdevských aktivistek a političky to jen dokládají. Potřebují je známsilnit a ukamenovat.

V Evropě se tak ale k ženám nechováme. My jsme subtilnější. Naše společnost na ženy nakládá povinnosti, které nejsou placené, zejména péči o členy široké rodiny, a které po mužích nechce. To způsobuje, že zejména starší ženy jsou znevýhodňovány, ubírá jim to z penze a přesně toto prosazují vyzývatele tradiční rodiny: ženy pryč z veřejného prostoru do domovů, starat se zadarmo o rodiče a vnoučata, mít hladové penze a být závislé na mužích.

Je tedy iluze, že to dřív fungovalo?

Takové uspořádání je výhodné jen pro jednoho z té rodiny a tím je muž. Když mají děti závislou matku, vyrůstají v rodině patriarchální a nic jiného nebudou znát. Moc podloženou penězi má jen muž. A pokud je násilník, může je bít, vydírat, týrat. Bité dítě nikdy nebude člověkem, který se bude cítit naprosto svobodně.

Dnes se těmi poddanými v rodině nestávají jen ženy s dětmi, ale i senioři, protože ve vysokém věku, kterého se dožíváme, potřebují péči. Žen, dcer a snach. To jsou ty takzvané sendvičové ženy mého věku. Uštvané, litostivé a bez šancí ovlivnit svoji budoucnost.

Jsme vzdělanější než kdy předtím, přesto má propaganda takový vliv na veřejné mínění. Jak to?

Jestli si myslíte, že vám vzdělání zabráni, abyste věřili blbostem, tak se podívejte na Německo ve 30. letech minulého století. Němci byli jako národ dost vzdělaní a ani absolvování tří univerzit nezabráni, abyste se přidali k vraždění lidí jen proto, že jsou jiní a že je jejich zabíjení beztestné. Miloševič byl vzdělaný. A letošní nositel Nobelovy ceny za literaturu Peter Handke ho obdivuje až za hrob.

Co je tedy rozhodující?

Strach a z toho plynoucí nejistota. Jakmile vám někdo dokáže vnuit, že se blíží nepřítel, který vám škodí a bere váš životní prostor, začnete se bát. Budete se ptát: Kdo je zodpovědný za to, že se bojím?

Uklidní vás, když vám pak někdo nepřítel nabídně, protože to znamená, že váš strach má objektivní a vnější příčinu. Není to vámi, vy za to nemůžete, a nemusíte tak přijmout zodpovědnost. Vždy to začíná strachem a končí válkou a exterminací (vyvražděním, pozn. red.) celých skupin lidí.

Může tomu někdo zabránit?

Existují takzvané veto skupiny, které mají schopnost takový narativ dostatečně brzo zvrátit.

Politici?

Ti ne, protože potřebují hlasy lidí a hledají, na co volební hlasy posbírají. Jistě, nějaký státník se může najít, ale pokud se kolem něj neshromáždí velká skupina příznivců, zůstane osamocen.

Tak církve?

Ty by tam patřit mohly, ale mnohokrát v historii se staly a stávají politickými, propagandistickými stánky. Pak jsou tu univerzity, spisovatelé, to, čemu říkáme intelektuální elita. Jenže ani na ty kolikrát nemůže být spoleh. Filozof Isaiah Berlin napsal v roce 1945 knížku, v níž po válce hledal, kolik evropských intelektuálů se postavilo proti Hitlerovi. Našel jich pět. Já na Slovensku našla dva. Jeden z nich byl Janko Jesenský.

V Česku se nedávno takovou veto skupinou stalo hnutí Milion chviliek pro demokracii.

To je přesně ono. Občanská společnost a nevládní organizace jsou dnes velmi důležitou veto skupinou. Mají větší pole působnosti přes státní síť a dokážou přesunout pozornost lidí jinam.

Čím?

Podobným mechanismem, jako když malému dítěti, které sebou praští v obchodě o zem, řeknete: Podívej, ptáček! A ono se přestane vztekat a může svůj strach nebo vztek zvládnout.

A není legitimní mít strach?

Ano, častěji se bojíme, než nebojíme. I proto je ve společnosti podle různých výzkumů jen asi deset procent hrdinů, a to bez ohledu na vzdělání. Není třeba se povyšovat nad těch zbývajících 90 procent, protože chtějí, aby přežili, třeba kvůli dětem nebo rodičům. Jenže je to zničující poměr ve chvíli, kdy se rozhoduje, kam bude společnost směřovat.

Když jste před dvaceti lety kandidovala na prezidentku, lidé na ulicích na vás křičeli, ať se vrátíte k plotně.

Ženy to na mě křičely!

Od té doby jste ale měli na Slovensku premiérku Ivetu Radičovú a teď prezidentku Zuzanu Čaputovú. Co se změnilo?

Otevřela jsem zapovězené dveře, schytala nejhorší útoky. Tehdy jsem ohrožovala ostatní ženy svou kandidaturou, protože když jsou

ony v kuchyni, tak bych tam měla být já taky. Ženy nebyly ještě k ženám solidární. Začala jsem ten proces změny a pak mohla přijít naše první premiérka a prezidentka. Obě jsou to výjimečné ženy, které mají a měly moji naprostou podporu.

Kdy se přestane probírat, co má prezidentka Čaputová na sobě, a začne se řešit, co dělá jako politička?

Až o tom přestanou psát ženy novinářky. Až se jí přestanou ptát na otázky typu: Co vaše děti? Kdo vám šije? Až začnou ženy novinářky psát i o mužích politikách: Podívejte, jak má špatně uvázanou kravatu, nepadnoucí kalhoty, jak je neoholený, neostříhaný. A to panděro!

A jak snáší manželka vaši funkci...

To taky. Nejstrašnější bylo pro mého muže, když se některé novinářky začaly ptát, jak se bude nazývat jeho postavení, pokud budu zvolená prezidentkou. Jestli bude první muž, první pán nebo první dáma, prostě blbosti.

A mě se ještě nedávno novinářky ptaly, jestli když teď máme prezidentku, může chodit na veřejnosti bez muže. Tak jako jsme největším nebezpečím pro rozvoj našich států my sami, jsme největším nebezpečím pro postavení žen my ženy. Tedy určitá skupina žen, abych byla přesnější.

Brzy uplyne 30 let od pádu komunismu.

Jak podle vás Slovensko naložilo s demokracií?

Za 20 let jsme prošli potřebnými, nicméně rychlými reformami, kterými jiné evropské národy procházely daleko déle. Se Slováký přece nikdo moc nepočítal. Ani vy.

My jsme opravdu udělali zázrak od roku 1998 a vy, Češi, jste nám pomohli. Mohli jsme klidně zůstat ve sféře ruského vlivu a dnes být něco jako Bělorusko nebo Moldavsko. Nicméně střední Evropu dobíhá stará tradice, která velí být vždy v roli obětí. Abychom se nemuseli cítit zodpovědní za to, co se děje uvnitř státu a kolem nás. Vždycky je na vině někdo jiný než my.

Jak máme v tomto kontextu chápat vyhracenou debatu kolem potratů a práv žen na Slovensku?

Vnímání žen jako inkubátoru, rodiček vojáků a nic víc je prvním krokem při prosazování nedemokratických postupů a autoritativního vládnutí. Je to spolehlivé měřítko. Na druhé straně jsem si vědoma, že změny probíhají velice rychle a společnost se brání.

Myslím, že jí musíte nechat čas, aby si zvykla na změny a na modernizaci, dovolit jí jít pomalu krok za krokem. Dojdete totiž na tu samou úroveň, jako kdybyste se o to snažili nějakou radikální, rychlejší cestou. Platí totiž, že radikální tlak vyvolá vždycky radikální protitlak.

M. Vášáryová (71) vystudovala sociologii, ale do r. 1990 působila jako divadelní a filmová herečka. Dva roky byla velvyslankyní ČSFR v Rakousku, v letech 2000–2005 půso-

bila jako slovenská velvyslankyně v Polsku. V r. 1999 neúspěšně kandidovala na prezidentku, v r. 2010 na primátorku Bratislavy. V letech 2006–2016 byla poslankyní Slovenské národní rady za SDKU.

Je ředitelkou nejstaršího slovenského ženského spolku Živena a zakladatelkou think-tanku CEW21. Mluví plynně šesti jazyky.

Deník N

Před smrtí řekl otec synovi: „Toto jsou hodinky, které mi dal Tvůj dědeček. Jsou více než 200 let staré. Dříve, než Ti je dám, vezmi si je a jdi s nimi do první zastavárny. Řekni, že je chceš prodat a zeptej se, kolik Ti za ně můžou zaplatit.“

Na naléhání otce syn odešel s hodinkami a po několika minutách se vrátil a povídá: „Nabízejí mi 10 dolarů, protože jsou staré a poškozené.“

Otec požádal svého syna, aby vzal hodinky a tentokrát šel k prvnímu hodináři.

Syn se za hodinu vrátil a povídá: „Hodinář mi nabídl za hodinky 20 dolarů, otče.“ Otec se znovu otočil ke svému synovi: „Vezmi hodinky a oslov prvního člověka, kterého potkáš na ulici. Zeptej se ho, za kolik si je od Tebe koupí.“

Syn se po deseti minutách vrátil a říká: „Nikdo si je nechtěl koupit, jen jeden člověk a ten mi nabídl 5 dolarů.“ „Jdi do muzea a ukaž jim hodinky,“ řekl otec.

Po několika hodinách se syn s radostí vrátil. „Za tyhle hodinky mi nabídli milion dolarů. Řekli, že je to skutečně mistrovské dílo. Jak je to možné?“

Otec odpověděl: „Chtěl jsem, abys věděl, že správné místo a správní lidé ocení Tvou skutečnou hodnotu. Proto se neobjevuj na nesprávných místech a neznepokojuj se, když s Tebou zacházejí jako s odpadem. Ti, kteří vědí o Tvé hodnotě, Tě budou vždy hodnotit, takže nikdy nezůstávej na místě a mezi lidmi, kteří Tvoji hodnotu nevidí.“

AKTUALITY

Česká křesťanská akademie zve na přednášku evangelického faráře a chartisty Mgr. Jana Kellera „O životě za komunismu aneb co změnil 17. listopad 1989?“

23.11. v 19. hod. v evangelickém kostele.

KONCERT GRATIA ET LAETITIA

Sbor Familia Cantorum a belgický sbor Lassenne Vocale Vás zvou 10. listopadu v 15 hod. do kostela Nanebevzetí Panny Marie na Orlici na koncert k uctění památky Všech věrných zemřelých.

Před dvěma lety jsme zvolili Mozartovo Requiem d moll. Letos jsme rozhodli poděkovat za život našich zemřelých a potěšit posluchače v duchu radosti z naděje na opětovné setkání.

V první půli koncertu vystoupí belgický sbor Lassenne Vocale pod vedením Ivana Yohana. Zazní osm drobných skladeb pro sbor, posledním číslem první části bude Mozartovo Ave Verum Corpus, společně zapívané sbory Lassenne Vocale a Familia Cantorum. Druhá část bude patřit sólistům, Sopotnické filharmonii a sboru Familia Cantorum s Misou laetare, kterou provede autor a dirigent Josef Vondráček.

za Familia Cantorum
Kristýna Chomová

Advenční duchovní obnovu povede P. Jan Linhart v sobotu 7. prosince. V 8.30 hod. budeme slavít bohoslužbu v kostele sv. Václava, pak na faře nabízíme přednášky v 9.30 a 10.30 hodin

Zvonění - 17. listopadu v 17:11 hod. se rozzevóní zvony na všech kostelích a kaplích jako připomínka 30ti let od pádu komunistického režimu. Oslavme svobodu a zastavme se na moment.

30 let svobody 1989 - 2019

Město Letohrad vás 17. listopadu v 17.11 hod. zve na Václavské náměstí, k oslavení 30 let svobody. Slovem provází Pavel Ruml. Program: Modlitba pro Martu v podání Mírky Stejskalové. Jak vidíme Listopad dnes? Připomínka listopadových událostí v Letohradě. Písničky Karla Kryla. Hymna. Vezměte světla a svíce, rozsvítíme společně náměstí.

Přátelství Boha křtem přijali

- 6.10. Dominik Stejskal
- 13.10. Alex Ettler
Anna Uhrová
- 25.10. Sofie Radvanová
- 26.10. Sára Svobodová

Ke vzkříšení jsme provodili

- 24.10. Oldřicha Motyčku 72 let
- 25.10. Ladislava Hubálka 85 let

LISTOPAD VE STREETU

Taušlova 714, Letohrad

Tel. č.: 731 420 344

Facebook: NZDM Street-Letohrad

út 5. 11. Mezinárodní den romského jazyka

Chtěl/la by ses naučit něco nového?

Přijď do Streetu a společně se zkusíme naučit pár slov či vět z romského jazyka.

pá 8. 11. Nocovačka

Ve Streetu bude přespávačka. Přijď, bude Te čekat večer zábavy, her a filmů.

po 18. 11. Promítání filmu

Uděláme si filmový den.

po 25. 11. - pá 29. 11. Výroba adventního věnce

Pojď si zprjemnit den, společně si vyrojíme a ozdobíme adventní věnec do našeho Streetu.

Každý pátek Deskobraní

Nudíš se a nevíš, co dělat doma? Přijď si s námi do Streetu zahrát libovolnou deskovou hru.

TÉMA: Zvládání problémů

Něco Te trápí a nevíš si s tím rady? Něco se Ti nedaří? Máš trápení ve škole nebo doma? Přijď si s námi popovídat a dozvíš se, že každý problém má nějaké řešení.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme **Michaelu Otríšalovi** za přednášku a promítání filmu „First reformed - Zoufalství a naděje“.

Děkujeme **PhDr. Janu Stříbrnému** za přednášku: „Když se z osudových osmiček staly devítky“ k 30. výročí Sametové revoluce,

V Lukavici jsme se rozloučili s panem Ladislavem Hubálkem, bývalým starostou.

Na pohřeb přišlo mnoho občanů, hasiči ve stejnokrojích a členové České besedy ve svých krojích. Děkujeme mu za vše, co vykonal pro obec i kostel. Paní starostka Ilona Severová velice ocenila to, čím přispěl pro hasiče, různé spolky a k pozvednutí Lukavice. Děkovali jsme také paní Hubálkové, která při manželovi vždy věrně stála, a rodinám jeho dětí za péči o něj v posledních letech stáří a nemoci.

Děkujeme všem, zeměna panu **MUDr. Pavlu Vychytilovi st.**, za práci při úpravě přizemí fary.

Svatováclavská pout' vynesla 32.724 Kč. Peníze věnujeme - jak bylo řečeno - na opravu průčelí kostela sv. Václava. Ještě jednou děkujeme těm, kteří na slavnosti pracovali i všem účastníkům pouti.

Příspěvek na kostel sv. Václava

Nejvyšší část průčelí kostela sv. Václava svítí novou omítkou.

Oprava stála 1.974 219Kč.. Děkujeme všem, kteří přispěli. Prosíme o další finanční pomoc. Své dary můžete poukázat na č. účtu 1323857329/0800 variabilní symbol 333.

ROZHOVOR

Evy Zahradníčkové s desetiletým M. S. ze Sýrie

Já: „Co by jsi chtěl?“ (Bohužel jsem měla na mysli - bundu, kalhoty nebo jiné věci. Odpověď mě ale šokovala.)

M. S.: „Já bych si přál být jako ti lidé, kteří bydlí v domech. My se sestrou chodíme někdy do města a tam se díváme do oken těch lidí z domů. A třeba si představujeme, co dělají. Že třeba jejich maminky vaří večeři a děti se dívají na televizi a tatínek třeba kouří na balkóně. A ty děti pak spí v posteli a koupou se v plné vaně. A pak že chodí do školy a vůbec se v těch domech nikdo nebaví o válkách. A taky ty děti vědí, kde mají svoje bratry. Protože já nevím, kde je můj velký brácha. A ani rodiče to neví. A ti lidé v domech třeba mohou jít k doktorovi, když kašlou a nebo jsou jinak nemocní. Moje maminka hodně kašle a v noci pak nespí a tatínek má starosti. My jsme taky byli lidé z domu. Já si to nepamatuji, ale tatínek ten dům umí namalovat a tak vím, že jsme ho měli.“

ANEŽČINY DOBROTY

Mám ráda místa s atmosférou. Místa, která nejsou prvoplánově WOW, takže se tam nehrnou davy turistů.

A přesně taková je tahle Ruina s velkým R, na kterou jsme nečekaně narazili kdysi v Berlíně. Stojí tam sama, opuštěná vedle šedivého vlezdu do metra, a vzpomíná na časy své slávy, které už dávno pominuly. Zdi bývalého chrámu, které přežily válečné běsnění, se vyčítavě tyčí k nebi. Jak jste mohli?

Když však přijdete „dovnitř“, zjistíte, že se tam život přece jen pozvolna probouzí.

Předně je tam pudl. Pan Pudl. Má ulomený čumák, ale jinak vcelku nekompromisně pozoruje návštěvníky, kteří se dostanou do jeho zorného pole. Vprostřed je dřevěné dvoupatrové kolo, které se pomalu točí. Posadíte se na něj a můžete se nechat unášet, kam chcete. V kole roste útlý strom, drží se houzevnatě, jako ostatně všechno tady... Vpravo jsou houpací sítě, na kterých tiše odpočívá několik lidí. A na dřevěné prosté kazatelně stojí tyrkový rotoped. Je to nonsens, nevím, proč je tam umístěn, ale přesto mi do celého obrazu tak nějak zapadá.

Nebyl čas zjišťovat, co je to za místo a jakou přesně má minulost. Mohla bych se podívat na internet, ale rozhodla jsem se, že se mi nechce. Mám totiž ráda místa opředená tajemstvím, kam neproudí davy turistů. Taková místa jsou pro mě nejvíc WOW! /AN

ZÚČTOVÁNÍ

Listopad, měsíc třicetiletého zúčtování. Co jsme chtěli, co máme, co by mohlo být? Stejně jako vy, mám řadu výhrad k současnosti. Jako vždycky, hledám posilu u těch chytřejších, hledám v knihách. A s úlevou čtu a pro vás přepisují:

„Ráj na zemi, v němž by měl každý každého rád, všichni byli obětaví, slušní, hodní... všechno harmonicky fungovalo... nebude nikdy. S utopisty, kteří toto slibovali, má svět naopak ty nejhroší zkušenosti. Zlo bude existovat pořád, lidské hoře nikdo nevyhubí, politická aréna bude vždycky přitahovat neodpovědné dobrodruhy... ba ani ničit zeměkouli člověk jen tak nepřestane. .... Přesto se mi zdá, že má smysl tento zápas (za ideály) vést. Po staletí je veden a ještě po staletí – doufejme – veden bude... Je ho třeba vést z principu... Zápas, který zdaleka nevedou jen hodní lidé s lidmi zlými... lidé myslící na svět a na věčnost s lidmi myslícími jen na sebe a na tuto chvíli. Je to zápas, který probíhá v každém člověku. Je to dokonce zápas, který dělá člověka člověkem a život životem.“

O ráji na zemi a pečených holoubatech, co sama létají do huby, jsem stejně jako vy, nikdy nesnila. Z vyprávění rodičů o první republice a po vlastních letitých „socialistických“ zkušenostech jsem se těšila na dodržování daného slova, pravidel, na obyčejně slušné lidské jednání na všech úrovních. Schází nám všem. Zvláště tam, kde by mělo být příkladem, kde je nejvíce na očích.

„ Sebelepší zákony a sebelépe vymyšlené demokratické mechanismy totiž samy o sobě nemusí ještě vůbec zaručovat ani zákonnost, ani svobodu, ani lidská práva... nebudou-li garantovány určitými lidskými a společenskými hodnotami... bez souboru obecně přijímaných, obecně sdílených a všemožně upevňovaných mravních hodnot, imperativů, závazků, měřítek a ideálů nebude fungovat ani zákon, ani demokracie, a dokonce ani tržní ekonomika...“

Víme přece z vlastní nedávné zkušenosti velmi dobře, čím se může stát i docela slušný zákon v rukách neslušného soudce a jak snadno mohou neslušní lidé využít demokratických institucí k zavedení diktatury a teroru; zákon sám o sobě a demokratické instituce samy o sobě pramálo zachrání, nestojí-li za nimi vůle a odvaha slušných lidí zabránit jejich zneužití.“

Konec té nedávné varovné zkušenosti je dnes už třicet let starý. Konec sám se už málo podobal nástupu a upevňování totality. My starší máme strach, že nová generace, tak zaujaté samy sebou, málo dbají o poučení z historie. Máme strach, že bez znalosti historie si nevšimnou, že je přítomnost vede do budoucnosti, která může všechny špatnosti v novém hávu zopakovat. Proto je tak povzbuzující, když se se shodným názorem jak 21. srpna, tak 28. září sešlo nejen v Letohradě tolik mladých rodin i s mrňaty, proto je tak povznášející a vyvolávající optimismus,

když se na pražských náměstích sejdou ve vši slušnosti statisíce převážně mladších lidí, když jejich řady rozmožní taková spousta občanů z celého Česka a když všichni žádají totéž – slušnost, dodržování zákonů.

Dává to naději, že ač nás jednání politiků rozčiluje, neobracíme se zády, nebo nedej Bože, nevydáváme se jim napospas. Je tu naděje, že my, občané, mluvící stejnou řečí, něco zmůžeme. A dokonce se může stát, že ze středu těch spořádaných rebelů vyjdou noví, slušní lidé, co se budou angažovat v politice. Protože:

„Lžou všichni, kteří nám tvrdí, že politika je špinavá věc. Politika je prostě jen práce, která si žádá obzvlášť čisté lidi, protože se v ní lze obzvlášť snadno morálně zašpinit.“

... má-li člověk srdce na pravém místě a má-li vkus, nejenže může v politice obstát, ale je k ní přímo předurčen... Předpokladem politiky není schopnost lhát. Stačí mít cit a vědět, kdy, komu, co a jakou formou říct. Není pravda, že člověk zásadový se do politiky nehodí. Stačí, když jeho zásadovost je doplněna trpělivostí, rozmyslem, smyslem pro míru a porozuměním pro druhého. Není pravda, že v politice obstojí jen bezcitný cynik, náfuha, drzoun a hulvát. Ty všechny politika, pravda, přitahuje. Nakonec v ní ale přeci jen váží víc zdvořilost a vychovanost.“

Už jste jistě poznali, že tím chytrým autorem, co mne utěšuje, je Václav Havel. Jeho Letní přemítání a sborník projevů s názvem Sám sobě podezřelý mám často v rukou. Tolik toho, oč usiloval, stále čeká na naplnění. A zatím neslušné, možná závistivé duše hledí snížit jeho význam.

Když teď vyšla kniha rozhovorů s uznávanými politiky, spisovateli, umělci – autoritami dnešní Ameriky, přiznávají, že nám Václava Havla závidí. A dost se podivují, že se u nás doma o něm tak málo mluví, tak málo z jeho odkazu čerpá. Oni nás neznají! To přece musí uběhnout mnoho vody v řece, musí nás zasáhnout pořádné rány, abychom se na své hrdiny rozpomněli!

Václav Havel se sám za hrdinu nepokládal. Dokonce v rozhlasové debatě se spisovateli řekl:

„Cítím rozpaky mluvit o hrdinství a statečnosti z vlastní zkušenosti. Nepovažuji se ani za zvlášť velkého hrdinu. Ani za zvlášť statečného člověka, a i kdybych se za něj považoval, tak by mně to přirozená zdvořilost bránila přiznat.“

Jako hrdinu bychom mohli označit člověka, který dovede sloužit nějakým hodnotám kvůli nim samým... neslouží jim kvůli slávě, známosti, nebo protože kalkuluje, že mu to jednou přinese takový či onaký prospěch...“

... hrdinství... je veskrze žádoucí a je lepší než zbabělost. Ale těžko říci, že je povinné. Povinné je pravděpodobně řídit se mravním řádem, který je nějak promítnut do řádu právního. Ale hrdinství, statečnost se dá těžko považovat za něco povinného. Je to jistě něco, co zasluhuje obdiv a respekt, co společnosti slouží a co jí povznáší, ale stěží něk-

do může žádat na všech spoluobčanech, aby byli hrdiny. To je trochu absurdní představa.“

Pro „třicetileté zúčtování“ velice doporučuji knihu s názvem Praha – Washington – Praha.

Vilém Prečan uspořádal depeše amerického velvyslanectví v Praze zasílané od září do prosince 1989 ministerstvu zahraničí USA do Washingtonu. Jsou v původním anglickém znění a v českém překladu. Je tak objemná, že ji sotva udržíte v rukách.

Struktura depeší, jasně odlišená fakta od postřehu nebo postoje pisatele, stojí za pozornost. Pisatelem je velvyslankyně Shirley Temple Blacková – bývalá americká dětská filmová hvězda. V různých situacích jsou charakterizováni, nebo se o rozhovorech s nimi nezúčastněně referuje, např. Jirí Dienstbier, Václav Klaus, Adamec, Štěpán, Němec, Husák, Dyba, Dlouhý, Čalfa, Dubček. Lze si díky podrobným depeším den po dni zopakovat historii.

Když po posledních třiceti letech uzavírám účet, je ziskem to, že pominul všeobijající strach z možných represí a nepříjemností, že mohu nahlas říkat i psát to, co si myslím, mohu si pořídit, co chci, nebo jet kam chci a na co mé zdraví a finance stačí. Mé děti žijí, kde chtějí, pracují na místech, co si samy vybraly, má vnoučata pracují nebo studují v oborech, pro něž se sama rozhodla. To je ta svoboda, po níž jsem po celé své dospívání a většinu aktivního života marně toužila.

Ale moje generace, generace válečných dětí a těch, co brali na rozum, když zvítězil Únor, co vychovávali své potomky, když nás osvobodila vojska Varšavské smlouvy, moc dobře ví, že o zvraty, změny původního směru, o zdůvodňovací lži, o převracení následků za příčiny, o schopnost mocných utahovat šrouby, nikdy není nouze. To vede ke skepsi, k nedůvěře v budoucnost. Člověk se však nesmí dát.

Při Knihovně Václava Havla vzniká Klub přátel. Na jeho internetové titulní straně blikají Havlova slova:

„Totalitní či autoritativní způsob vlády mívá velmi nenápadné počátky a velmi rafinované způsoby ovládnutí společnosti.“

Žádám vás snažně, abyste nepodpořili ty, kteří vám slibují, že všechno vyřeší za vás. Takoví lidé chtějí, abyste jen mlčeli, poslouchali a drželi krok.“

Přeju nám všem, aby si Havlovo varování i prosbu většina občanů s pochopením převlastnila. Co pro to uděláme?

EN

V citacích užity:

Václav Havel: *Letní přemítání*

Václav Havel: *Sám sobě podezřelý*

Lidé pera /Beseda v Českém rozhlasu 6, vysílaná 10.1. 2006 / přepis záznamu v Bulletinu Obce spisovatelů Dokořán č. 39 r. 2006

Co dovoluje zákon,
zakazuje stud.
antiký klasik

CO TO BYLO ZA REŽIM, KDYŽ ŠPEHOVALI ŠESTNÁCTILETÉ HOLKY?

Marie Kohli, rozená Vychytilová, se narodila v roce 1944 v Rychnově nad Kněžnou. S rodiči a čtyřmi bratry bydleli v Letohradě-Kunčicích. Otec Josef Vychytil (1908-1984) pocházel z Kunčic, maminka Amálie, rozená Nováková (nar. 1912) z nedaleké Dolní Čermné. Vychytilovi tvořili velkou rodinu, s mnoha přátelskými kontakty a rodinnými vazbami v okolí.

Otec Josef byl vyučený tesař. Protože měl obchodního ducha, byl pracovitý a uměl jednat s lidmi, vybuďoval si vlastní obchod a velkoobchod. Začalo se mu vést materiálně dobře, takže postavil domek, koupil auto na dovoz zboží. Protože byl vychován k názorové pevnosti a angažovanosti, byl aktivní v lidové straně v místním i okresním měřítku. „Můj otec byl typický extrovert a výborný společník. Vždy pomohl každému, kdo to potřeboval. Často jsme měli u nás doma i na několik týdnů hosty, kteří potřebovali povzbuzení. A povzbudit tatínek uměl.“

Amálie Vychytilová se obětavě starala o svých pět dětí a manželovo zázemí, později mu také pomáhala s obchodem. „Maminka byla velká čtenářka. Nedělní odpoledne s čajem, buchtou a knihou, to bylo její...“ Zajímavou postavou Mariina života byl mamčin bratr, strýc Vojtěch Novák (1907-1972). Po okupaci Československa se v roce 1939 napojil na Slovensku na odbojovou skupinu a pomáhal převádět exulanty z Čech do Maďarska. Když se organizace prozradila, musel prchnout a vstoupil do československé zahraniční armády. Bojoval v Libyi v armádě maršála Montgomeryho. V červenci 1941 se stal příslušníkem osobní stráže prezidenta Beneše. Když se po válce vrátil domů, byl v květnu 1950 zatčen, ale po měsíci byl pro nedostatek důkazů propuštěn. V listopadu 1954 byl zatčen podruhé, a odsouzen na pět let za velezradu. Za první měsíc vyšetřovací vazby zhubnul 20 kg. Jako člen skupiny NN (návrat nežádoucí) s ním bylo zacházeno velmi krutě. V kriminálu mu nedovolili žádné léky, ani inzulin na cukrovku. Pro velmi vážný zdravotní stav byl proto v roce 1957 podmíněčně propuštěn. „Zachovali se k němu hrozně - jako ke všem, kdo bojovali v zahraničí. Ležel v cele a strážci si ho předávali se slovy: ‚Už chcípnu?‘ Teta Josefa byla sama se čtyřmi dětmi, kolikrát jsme měli doma u nás jejich děvčata. Bylo to hrozně...“

Věřící, protikomunistická rodina

Vychytilovi byli tradiční věřící rodinou. Uprímná katolická víra pro ně neznamenal jen nedělní návštěvu kostela, ale také praktické činy - zasazování za dobro a humanistické ideály, kterým sami věřili. V duchu těchto zásad se v období války otec Josef zapojil do odboje proti nacistům.

V roce 1948 přišel Josef Vychytil o živnost. Po nástupu komunismu k moci dával také jasně najevo, na jaké straně je. „Jako malá pamatuju, že několikrát za otcem přišli místní

komunističtí funkcionáři z národního výboru a snažili se ho přemluvit, aby se k nim přidal. Místnost byla plná cigaretového kouře, křičeli na sebe. Otec byl velmi zásadový. Proti komunistům dělal vždy vše, co bylo v jeho silách. A navíc chodil do kostela.“ Následky těchto postojů na sebe nenechaly dlouho čekat. Josef se svým bratrem Stanislavem byli zadrženi a odsouzeni do pracovního tábora v Pardubicích. Strávili tam skoro dva celé roky 1952 a 1953. „Pracovali i v Košicích a proslychalo se, že celý tábor má být převezřený do Ruska. Po smrti Stalina tyto tábory ale rozpustili.“

Pro maminku Amálii, která zůstala sama s pěti dětmi, to bylo velmi těžké období. „Pomohli nám tatínkovi obchodní přátelé, kteří se stali i osobními přáteli, sousedé na Kunčicích byli také fajn. Měli jsme určitou komunitu, protože jsme nebyli sami, kdo byl pronásledovaný. O naší situaci jsme s nikým nemluvili. Byli jsme tak infikovaní, že jsme nic neřikali - když nám ve škole povídali, jak je komunismus báječný, mlčeli jsme.“ Vychytilovi byli sledováni. Nevítané návštěvy StB nebyly ničím výjimečným: „Když jsme byli malí, nosili jsme taková trika na spaní. Pamatuju, jak k nám jednou přišli, vyhnali nás z postele, a v kuchyni jsme museli stát v řadě. Nesměli jsme říct ani slovo. Dívala jsem se po mladších bratrech, jak jim lezly košilký z toho trika... A jindy když přišli, zjistil to náš dědeček, a honem utíkal domů, protože ve stodole měl stroj na tisknutí letáků. Tak ten stroj honem zahrabal do sena. A když přišli k dědečkovi, nic nenašli.“

Josef Vychytil přišel v roce 1953 z vězení domů, ale nic jiného než manuální práci mu nedovolili dělat. Stal se tedy i se svým bratrem členem provaznického družstva. Josef se manuální práci přizpůsobil, právník Stanislav Vychytil v 60. letech z Československa odešel, a usadil se v Kanadě. Po zrušení provaznického družstva šel Josef pracovat na dráhu. Dost věci Marie nevěděla. Do protikomunistické činnosti byli zapojeni dva starší bratři, kteří zachovávali přísné utajení jakýchkoli informací i před svými mladšími sourozenci. Všichni byli vychováni k opatrnosti, nikdo nesměl říct to, co si myslel. „Scházeli se u nás různí lidé. Někdy přišli kněží, kteří byli

v kriminále, a nemohli sloužit. Udělali u nás doma mši. Před domem byl dolík, odkud nás sledovali příslušníci StB. Když kouřili, viděli jsme ve tmě světlo od cigarety. Zavřeli jsme vždycky okna, aby venku nebylo nic slyšet. A někdy bratři, když šli domů, a viděli podle světýlek, že nás někdo pozoruje, tak se tam do toho dolíku schválně vyčurali.“

Když Marie v roce 1958 skončila osmiletku, měla samé jedničky, ale jedinou školu, kterou jí dovolili studovat, byla ekonomická škola v Chocni. „Po letech jsem zjistila, že dívka, se kterou mě posadili, na mě musela podávat pravidelná hlášení. Nechtěla to dělat, ale její otec byl komunist, tak ji přinutili. Když museli špehovat šestnáctileté holky, co to bylo za režim!? Mým mladším bratrům nedovolili ani střední školu. Museli na učiliště! Jan miloval hudbu, a musel na pošťáka. Pavlovi nechtěli dovolit ani učiliště, měl manuálně pracovat v zemědělství...“

Pro rodiče Vychytilovy bylo vzdělání vlastních dětí tím nejdůležitějším, co jim chtěli dopřát. Když viděli, že vysoké školy jim zůstaly z politických důvodů uzavřeny, byla to pro ně velká rána. S tím, že příchodem komunistů jejich rodina zchudla, se vyrovnali, protože sami pocházeli z chudých poměrů. Ale s šikanou vlastních dětí se vyrovnat nemohli. Oba však doufali a čekali. „Můj otec vždycky věřil, že se to obrátí, a to nám pomáhalo přežít... I když kolem byli komunisti, naše vlastní prostředí a vztahy byly krásné. Jsem vděčná svým rodičům. Otec ztratil hodně, ale nikdy nebyl zatrpklý. Měli jsme pěkné dětství, i když podmínky nebyly dobré...“

Bratři

Marie měla dva starší a dva mladší bratry: Josef (1937-1997), Vojtěch (1941-1962), Jan (1946-2004) a Pavel (nar. 1947). Josef s Vojtěchem byli aktivní v protikomunistické činnosti a rodina se také netajila svou upřímnou katolickou vírou. To komunistický režim silně pobuřovalo, a konkrétní činovníci národního výboru se na rodině vybíjeli.

Nejstarší Josef studoval na strojírenské škole v Liberci, ale kvůli politickým problémům musel skončit. Začal pracovat pro Jednotu v Letohradě. V roce 1968 založil skautský oddíl v Letohradě na Kunčicích, ale když politická situace opět přitvrdila, a kvůli skautu vyhodili z vysokých škol několik jeho svěřenců, snížili mu plat o polovinu. Po roce 1989 letohradský skaut znovu obnovil a Josef se stal vedoucím velkoobchodu Jednota. Ani Vojtěcha nepustili na školu. I on musel opustit svůj zájem o architekturu, odešel do oblastního divadla v Hradci Králové dělat kulisáka a také tam příležitostně hrál. Později udělal zkoušky na JAMU do Brna na herectví. Jeho život se ale uzavřel příliš brzy. „Zemřel, když se potápěl v moři se skupinou lékařů z Hradce. Měl snad problém se srdcem. Ale nejsme si jistí, protože byl s Josefem zapojen do nějaké protistátní činnosti. StB přišla často do jeho pokoje, a prohledávali

to tam. Dodnes nevíme, co se tehdy stalo.“ Jan Vychytil miloval hudbu, ale nezbylo nic jiného než pracovat jako pošťák. Po politickém uvolnění v polovině 60. let mu dovolili dělat zkoušky na Konzervatoř a studovat tam hru na violoncello. Stal se z něj učitel hudby a po roce 1989 se stal ředitelem Hudební školy hlavního města Prahy. Nejmladší bratr Pavel toužil po medicíně, ale nebyla jiná možnost než se učit automechanikem. Později si dodělal večerní dvanáctiletku, v době uvolnění v 60. letech šel na medicínu a stal se lékařem.

Do Kanady za svobodou

Marie byla ve studiu vždycky nejlepší ve třídě. Podala si tedy přihlášku na VŠ ekonomickou. Ředitelství školy ale přihlášku neposlalo. „Když jsem se ptala, proč, řekli mi, že jablko nepadá daleko od stromu. Já jim odpověděla, že tímhle mě dostávají do jasné opozice. Kdyby mě pustili, možná bych měla příznivější pohled na systém, ale tohle je jasná opozice!“ Marie musela jít pracovat do pohraničí – do Orbanu v Těchoníně. Později jí dali v zaměstnání doporučení ke studiu, a tak začala studovat VŠE dálkově.

V roce 1965 se poprvé dostala do Kanady. Rodiče měli přátele v Kanadě, kteří Marii pozvali na návštěvu. Byla to doba politického uvolnění, a tak dostala povolení k osmiměsíčnímu výjezdu. Učila se tam anglicky a pracovala. V Kanadě nabídli Marii trvalý pobyt, ale tenkrát ho odmítla. „Měla jsem obavy, že kdybych se nevrátila, bratry by vyhodili z vysokých škol.“ Marie se tedy vrátila zpět a poté pracovala v Letohradě v OEZ a Montostavu.

Po svém návratu z Kanady byla vyslýchána na StB. „Ptali se mě, koho jsem potkala, měla jsem jim napsat zprávy. Tak jsem jim napsala o Torontě, o kanadské architektuře a o lidech různých národností. Bylo to velmi čtivé, ale nebylo tam pro StB nic zajímavého ani informativního. Zkoušeli si ze mě udělat informátora. Bratr mně radil, ať jim rozhodně nic nepodepisuju. Nakonec asi usoudili, že pro ně nejsem vhodná, tak mě nechali na pokoji. Ale když se to v roce 1968 obrátilo, bála jsem se, že za mnou zase přijdou.“

StB tedy se snahou mít v každé rodině svého informátora u Marie neuspěla. Nebylo na co čekat. Když 21. srpna 1968 přijeli naši „přátelé“ s tanky, rodiče jí řekli: „Jed!“ V Ústí nad Orlicí si zažádala o povolení k výjezdu do Vídně a v září 1968 odjela vlakem do Ra-

DUŠÍČEK

Jdu po jasné silnici časně zrána, je pět hodin, hvězdy jiskří a silnice jest lemována stromy bílými jíním, i v příkopech jíní, a na hrotech hrud v polích je stříbrný přísvit.

Je Dušiček a já jdu za nimi, a vlastně se rozumí, že jdu tam, kde ony jsou, v Smrt. A myšlenka na tuto Smrt je dnes líbezná, moje cesta v Smrt jest lemována ojíněnými stromy plnými křišťálů - to jsou věrné Dušičky, ty stromy i ty křišťály - a moje srdce tolik plesá Smrti vstříc a je tolik vřelé, že bílé stromy různovějí jako květy (však jsou to jabloně u nás), a některé se zelenají, a hopkají v nich ptáčci (jsou to pěnkavy u nás), a hvězdy se shlukly v démantové kolo, větší než slunce a nepalčivé, zrnité a mysticky hřející, a město, do kterého jdu, jest na kopci Korunou a na vrcholu chrám jest ohromným drahým kamenem v ní, a já, který jdu do toho chrámu modlit se za Věrné Zemřelé, budu tam jako atom v zářeží zlomených paprsků, linoucích se z krutých a slitovných zraků Matky Boží, čistých, pyropových zrcadel věčných jasu v čedičových rámech Smrti.

Bohuslav Reynek

kouska. Ve Vídni šla na kanadské velvyslanectví, kde čekala na zprávu z Kanady, zda berou emigranty z Čech. Odpověď byla příznivá, a tak odletěla prvním letadlem do Toronta. Tam už na ně čekali televizní a rozhlasoví reportéři. V Kanadě našla zázemí u tety a strýce. Začala pracovat ve Volkswagenu, který byl vstřícný k uprchlíkům, a nabízel zaměstnání i těm, kdo neuměli dobře jazyk. Kanadská vláda jim zase dávala jazykové kurzy a peněžní podporu těm, kdo neměli práci. Další rok 1969 se Marie přihlásila k vysokoškolskému studiu sociálních věd a literatury. „Ráno byla škola a odpoledne od 14 do 21 hodin jsem chodila pracovat. První rok na univerzitě v angličtině byl hodně těžký a celé studium s výzkumem a mnoha samostatnými pracemi bylo vyčerpávající.“ Další rok už Marie dostala stipendium - i když nestačilo na všechno, byla to úleva. V Kanadě se seznámila s manželem Jamesem, v roce 1970 se vzali a narodily se jim tři děti. Manželé Kohli se také hodně politicky angažovali v liberální straně a jejich sociálních projektech. Mezitím Marie doma dostala rok vězení za to, že opustila republiku a nevrátila se. Následovala nabídka prezidentské amnestie v případě, že se zřekne českého občanství. V roce 1978 se Marie vrátila i s rodinou do Čech. „Museli jsme se hlásit na cizinecké policii. A když jsem se zbavila českého občanství, dali mně prezidentskou amnestii.“

I při této návštěvě zapracovala StB. „Přišli dva lidé, kteří měli syna v Kanadě, a přinesli sáček s houba-

Stará Čadová čistí hrob
Jeden hrob, jeden manžel
Jeden hrob, tři synové
Padli ve válce Záda ohnutá k zemi
Voda, rejšák, kámen

Toník dvacet osm let
Josífek dvacet čtyři
Jeník dvacet tři

Břicho, které bylo šestkrát v naději
rozrývá do žuly brázdu ticha
Umyju jim to tady, aby to měli pěkný...
kluci...

Hlavně nemyslet, tak jí to radila kmotřička,
dřít jako kůň a modlit se
Muže přežila
Druhou válku přežila
Znárodnění domu svého přežila
Všechno přežila

Stará Čadová čistí hrob
Záda ohnutá k zemi,
do níž sama brzo ulehne
s nadějí na nové shledání

/M

mi. Prosili mě, zda bych to mohla vzít synovi do Kanady. Starší bratr to prohlédl, a našel tam film, který jsem měla pronést. Kdyby to u mě našli, řekli by, že jsem špiónka a zavřeli by mě.“

Když se na to Marie dívá zpět, nemůže to pochopit. Nikomu nevadilo, že má tři děti, jejichž osud by byl v případě jejího zatčení zpečetěn. Estébácké praktiky neznaly žádných hranic. „Když jsme cestou zpět překročili hranice z Čech do Německa, ulevilo se mi, spadla ze mě tíseň. Bylo mi líto, že opouštím vlast, ale radovala jsem se, že jedu do svobodného světa... Doma v lidech byla nedůvěra, báli se mluvit, protože nikdy jste nevěděli, kdo vás poslouchá, a jestli vás někdo neudá. Tohle byla jedna z nejhorších věcí, které komunismus udělal.“

Když děti odrostly, pracovala Marie v automobilovém průmyslu, v cestovní kanceláři a telefonické společnosti. Po roce 1989 manželé Kohli jezdili do Čech každý druhý rok, a po odchodu do důchodu tráví v Letohradě na Kunčicích každé léto. Dvě jejich děti žijí a pracují v Čechách. „Každou návštěvu si uvědomujeme, jak se to tady lepší. Městečka se zvelebila, lidé si opravují a staví domy. Vždycky si s manželem říkáme: ‚Ani nevíte, jak jste na tom dobře a jaké máte štěstí, že žijete v Česku!‘ Vždycky záleží, jak se díváme. Můžeme zdůrazňovat to negativní, nebo to pozitivní - to záleží jen na nás. A ta pozitivita Čechům někdy chybí. Měli bychom být víc vděční za to, co máme. A snažit se pomoci tam, kde můžeme.“

/M

Text byl zpracován pro
www.pametnaroda.cz

Národní muzeum v Praze vydalo sborník o ženách Vlastním hlasem, kde je též zmíněna Ludmila Javorová, tajně vysvěcená katolická pastorka. A já dostal zděšené reakce, že to snad nemůže být pravda! Odpovídám, jak umím. Nejprve vtipem. Arcibiskup se ptá venkovského faráře, jak to, že sloužil v neděli zádušní mši? To přece nejde! Ano, Excellence, já opravdu sloužil v černé barvě, a ono to šlo!

Lidé se ptali, proč se slouží mše latinsky. Jinak to nejde, řekli znalci tradice. Augustinián Pius Parsch to zkusil - a ejhle, ono to šlo! Apoštolové byli ženatí. Proč to nejde i dnes? Nejde to, řekli oprávcí Krista. Přesto biskup Davídek vysvětlil několik desítek ženatých chlapů - a šlo to! Debatuje se o svěcení žen v katolické církvi. To je vyloučeno, řekli církevní právníci. Davídek jich několik vysvětlil - a ono to šlo... Necedte Krista přes paragrafy, vyzývá papež František. Leč majitelé pravdy křičí, že je to úpadek morálky. Ono to jde, radují se hledači pravdy. Teď jde jen o to, ty odvážné neházet přes palubu...

Jan Rybář

MOJE POCHYBENÍ

Opět se mně potvrdilo úsloví: „Nikdy nejsme dost moudří“. V mistrovickém kostele jsme na zkoušku přestavěli lavice „do náruče“, aniž bych na to lidi předem připravil. Udělal jsem chybu! Několikrát jsem se za to omlouval, ale píšu to i pro obecné poučení. Stalo se to tak - přemýšlel jsem jak ještě víc napomoci našemu slavení bohoslužeb, aby nám bylo zřejmé, že každý je vítán a že mu Kristus věnuje jedinečnou osobní přízeň. Jsme boží nevěstou pozvanou k svatebnímu stolu.

Už před časem jsem telefonoval Arch. Aleši Brotánkovi (autoru uspořádání orlického kostela), zda by k nám mohl někdy přijet. Nepočítal jsem, že to bude v nejbližší době, vím, jak mnoho práce má. Ale pak se neočekávaně naskytlá příležitost, aby se u nás na chvíli zastavil. Zkusili jsme lavice jinak uspořádat. Spoléhal jsem na zkušenost s orlickým kostelem - uspořádání „do náruče“ - které se nám osvědčilo.

Několikrát jsem v minulosti vyprávěl, že jsme byli pochváleni i na odborném semináři o úpravě starých kostelů podle současné liturgie - kde to je možné (např. ve farním kostele by to nešlo). Pan Prof. Miloslav Pojsl (dnes už zesnulý) dával uspořádání letohradského kostela za příklad a pochvalně o něm mluví i Arch. David Vávra na svých přednáškách.

Ale uznávám, že to vše je málo proti našim lidským emocím. Uznávám, že na naše místo v kostele jsme zvyklí a není úplně snadné je změnit. Kdybych nejprve o možné změně mluvil, bylo by to snadnější, dobré zkušenosti s Orlicí by nám mohly posloužit. Když teď dodatečně mluvíme o možnosti nechat nové

Před 30ti roky jsme chtěli do Evropy. Mnoho lidí tím mínilo, mít se dobře jako na Západě. Nechtěli už vidět, že by se o to museli také sami přičinit. Pro demokracii a svobodu je třeba každodenně pracovat. Bez nich blahobyt není - to jsme přece zažili.

Díky příčinlivým a odpovědným lidem jsme značný kus cesty ušli. Pokusím se vyjmenovat něco z toho, co se nám povedlo.

Letohrad je krásným městem. Před mnoha domy parkují pěkná auta. V nemocnicích a domovech důchodců se nám dostává mnohem lepší péče než za minulého režimu. Pamatujete, jak lidé s postižením byli schovávání někde stranou? Charita není zakázána, může se věnovat nemocným, umírajícím a dalším potřebným. Skaut není zakázán. V obchodech zboží nechybí, naše děti už fronty na zboží neznají. Nikdo jim nezakazuje studovat. Už nemusíme ze strachu dětem lhát. Nikdo není nucen říkat něco, co si nemyslí. Nikdo není za svůj názor, ani kvůli náboženství, pronásledován. Nemáme politické vězně. Soudnictví se postupně zlepšuje. Žádná politická strana nemá své ozbrojené milice. V naší zemi nejsou cvičeni teroristé z jiných zemí, jako za minulého režimu. Ostatní položky pokroku a zlepšení si doplňte.

Samozřejmě, že je řada nedokončených úkolů. Práce pro demokracii, podobně jako práce pro rodinu, nikdy nekončí. Ten, kdo jen nadává, ať poví, proti jaké špatnosti veřejně vystoupil, a o jaké zlepšení usiloval.

Pokusím se některé dluhy připomenout.

Mnozí naši učitelé nevědí, jak jsou děti v západních zemích k pravidlům demokracie vedeni. My sami dětem o demokracii mnoho neříkáme, protože jsme si vědomosti o demokracii nedoplňli. Nenačili jsme se rozlišovat pravdivé zprávy od lživých. (Novináři jsou povinni si ověřovat každou zprávu ze tří zdrojů.) Kdekdo říká: „Četl jsem na internetu ..., v televizi ...“ a zatím šíří propagandu nebo slepě přejímá cílené dezinformace. Potřebujeme se naučit přijímat odpovědnost za to, co říkáme. Dáváme si pozor na ty, kteří tvrdí, že mají právo na svůj názor. Ale názor má být výsledkem myšlení, má stát na pevných důvodech, ne na momentálních pocitech nebo lžích. Mnoho lidí se nechává strážit falešnými hrozbami a zakrývají oči před skutečným nebezpečím, např. před smrtelně ohroženým životním prostředím.

uspořádání liturgického prostoru, začínám z minusu.

Pro nové uspořádání hlasovala většina.

Vás - mistrovické - prosím o shovívavost a trpělivost. Jsem Vám vděčný, že spolu navzájem mluvíme. Budeme si o uspořádání kostela dál povídat. Rozhodně nechci prosazovat „svou“. Dobré vztahy jsou největším bohatstvím.

Poučte se i této mé chyby. Václav Vacek

Demokracie je křehká. Zapomněli jsme na tragédii Jugoslávů. Večer pekli společně se sousedy berana a ráno sousedům vyrazili dveře a vraždili je. Nebylo to nepřipustné, nýbrž politicky žádoucí. Myslíme si, že se u nás něco podobného nemůže stát. Může! Kdekoliv.

Politiky si platíme za dobré hospodaření s našimi daněmi. Slibují nám větší platy a přitom žijeme na dluh. Chybí dálnice, silnice jsou rozlámány a milion občanů žijí v exekuci. Ostatní nedostatky si doplňte sami.

Soukromá média jsou vlastněna oligarchy, premiér jich ovládá 30 procent. Potřebujeme si udržet nezávislé soudy, televizi a rozhlas.

Pěstujme si charakter, odvahu, vlastní hrdost a občanskou odpovědnost. Být dobrým a slušným člověkem, něco se naučit, umět pečlivě pracovat, je v možnostech každého člověka. Můžeme si blahopřát k tomu, co dobrého jsme dostali a k čemu jsme přispěli. O další dobra budeme usilovat dál. Nikdy to nevzdáme. Nikdy! Každý dobrý čin nás zve k dalšímu dobrému činu. Z každé chyby se můžeme poučit. Ledacos se dá napravit. Společnými silami lze vykonat mnoho. Ale nečekejme až na druhé, každý můžeme začít něčím dobrým. I dobro je nakažlivé. Odvážní a připravení mohou vykonat mnoho dobrého. Učme se u moudrých a držme se skutečných osobností. Stále se učme rozlišovat dobro od zla, spravedlnost od nespravedlnosti a budovat dobré vztahy. Kdo má dobrou rodinu, je silnější a má pevné zázemí.

Pokračujme v tom dobrém, které se našim předkům podařilo a neopakujme jejich chyby.

Prátelé, přeji vám dobrý život v demokracii a svobodě.

Václav Vacek

Podzimní modlitba

Bože, kol tvých dávných zdí má duše chodí sirá,
patří toužebně a nikdo, nikdo neotvírá,

neotvírá oken, neotvírá dveří.
Zlaty, teple jsou tvé stany, ale zde se záhy zšeří,

a v mé duši záření již chladne, pohasíná;
k svému Světlu pust' ji, smutní sina

a bojí se zimy. Viz, jak mouchy, brouci
v pokoj spánku chystají se. Láska vroucí

tvá je sečteny má. - Přece méně není
duše má než oni!... Ale čím jich snění

jest mi... Nechci. Bože, otevři mi.
Bože, pust' mne k teplu; bojím se zimy.

Jdou všichni v Tebe; děti tvé, ne hosti.
Jen já jsem venku. Draví, tiší jdou a prostí.

Bože, otevři mi. A ne v spánek: do Radosti...
Bože, otevři mi do Radosti.

Bohuslav Reynek

Padesát roků čištění bot

Tomáš Nidr

„Nestydíš se, takový hezký člověk a tak špinavé boty!“ říká vyčítavě Gloria Sabogal, když přelétne pohledem mé pohorky. Minulých pět dní dostaly zabrat na prudkých svazích kávovníkových plantáží. Na jejich důslednější odbahnění nemám sílu a tak ve městě Manizales uprostřed Kolumbie zasednu do kovového křesílka. Právě chodidlo položím na kovadlinovou podnožku a nechám na šedesátinci s dlaněmi se zažranou barvou od krému na boty, ať si s tím poradí. Žena, které její košile, vesta a klobouk na první pohled dávají mužské vzezření, má typické povolání pro Latinskou Ameriku. Patří mezi čističe bot, jejichž španělské označení českému uchu zní zvukomalebně: lustrabotas. Před začátkem práce se nejdříve pomodlí, pak mi vyhrne nohavici a opatrně ji přehne, aby mi při čištění obuvi nezamazala kalhoty.

Ještě než do rukou s masivními prsteny vezme kartáč, si dohodneme tržní cenu: tři tisíce pesos – tedy 21 korun. Sabogal, která se tuto práci naučila od svého otce a dělá ji od svých 13 let, tedy již půlstoletí, je profesionálkou, a tak z cizince zkouší vytáhnout tučnější obnos. Téměř každou větu končí důvěrným oslovením „mi amor“, tedy „moje lásko“. „Dnes jsem ještě nesnídala, mi amor. Víš, někteří gringové neocení člověka a nechťejí pomoci chudému, mi amor. Budu se za tebe modlit, mi amor. Jeden gringo mi před pár lety dal 150 tisíc pesos, mi amor,“ nastaví nakonec vysněnou laťku. Zchladím ji, že za tu částku už bych si rovnou mohl boty koupit nové.

I tak svoji práci odvádí s nejvyšší precizností. Nejdříve okartáčuje boty mýdlovou vodou, pak je vysuší a nejvíce namáhaná místa potírá modrým krémem. Pokud někde trochu přetáhne, hned to otře houbičkou. Očistě neuniknou ani jazyky pohorek. Vytáhne i tkaničky, propere je, vyždímá, a dokonce zapalovačem spraví jejich roztržené konce. Přitom se mě vypyřádá na dojmy z Kolumbie.

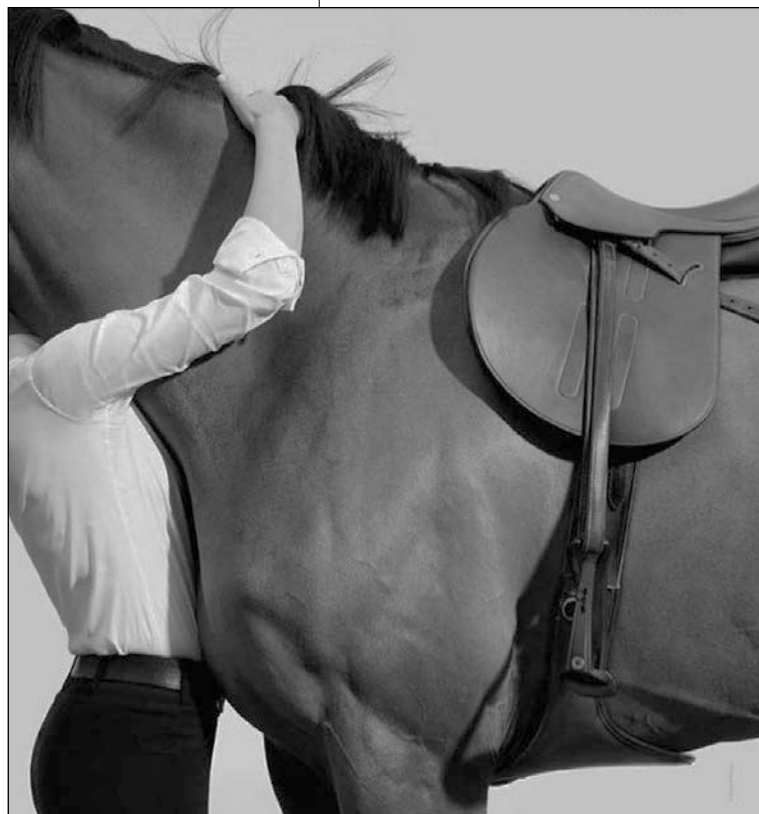
Sabogal dělá svou práci tak pečlivě, že mám čas vyzvědět její příběh. Sama uznává, že patří k manizaleské elitě mezi lustrabotas. Společně s 21 kolegy má pevný flek, za který musí platit radnici, přímo na hlavním náměstí, kde místo obligátního Simóna Bolívara na koni stojí osvoboditel Jižní Ameriky od španělské kolonizační moci v podobě kondora. Kolem stále chodí dost potenciálních klientů, kteří míří na úřady nebo na obchodní schůzky. A při těchto příležitostech musí být člověk jako ze škatulky. Latinoameričané na čistotu bot dbají mnohem víc než my, zvláště pokud nejsou běloši. Na indiány nebo černochoy se tu pořád hledí přes prsty, takže se příslušníci těchto rasových skupin obzvláště snaží, aby tomu přehlížení nezažili záminku zaprášenými lakýrkami. A tak si je třeba při cestě za vyzvednutím nové občanky dáji radši znovu vyleštit, zatímco jim „lustrabota“ dá do ruky jako pozornost podniků ke

čení ohmatý výtisk bulvárního plátku. Příslušníci bohatých elit zase nikdy nevezmou do ruky hadr, protože by sami sobě i ve svých vlastních očích srazili společenský status. Pokud jim obuv nedá do pucu služka, vždycky se na ulici najde někdo, kdo ráda ohne hřbet. Početní čističi bot jsou ztělesněním latinskoamerické společenské nerovnosti.

Nicméně Sabogal, která se musí starat o svoji jedinou lehce postiženou dceru, si svoje zaměstnání pochvaluje. Byť se celý život musí před ostatními hrbít a hledět na ně od jejich podrážek, pořád je to lepší než chodit po žebrotě. Líbí se jí, že má svoje pracoviště hned vedle rozlehlého novogotického kostela, takže věřící mají silnější tendenci pustit bližnímu svému větší chlup. „Často si tu vydělám o hodně více, než je minimální plat,“ říká hrdě s tím, že to neplatí pro nezletilou konkurenci. Desetiletí usmrkanci si lustrabotovské nádobičko nosí přes rameno s sebou a oslovují lidi na ulicích s nabídkou nižších cen. Musí počítat s tím, že je občas budou honit ti samí policajti, kteří si v jiný den od nich v klidu nechají vyleštit holiny, i když ani v Kolumbii není dětská práce legální. Jindy jim výdělek sebere někdo z pouličních kriminálků.

Po dobré čtvrthodince je Sabogal s prací hotová a já už se za svoje pohorky nemusím stydět. Naopak – takhle kvalitně jsem si boty nikdy nevyčistil. Přidávám tedy dva tisíce pesos nad dohodnutou cenu, s čímž očividně při vědomí kvality svých nabídnutých služeb počítala. Na rozloučenou ještě dá radu: „Buď opatrný na peníze, moc je neukazuj, mi amor. Jsme v Kolumbii, mi amor. Ať tě neunesou! Nebo ať tě nevidím v televizi zavražděného, mi amor. To bych nepřežila, mi amor.“

Autor je novinář, žije v Latinské Americe. Respekt 45, 3. 11. 2019

JAN BAPTISTA NEBO KRISTITEL?

Od jména „Kristus“ pochází název „křesťan“ - christianus... Od jména „křesťan“ pochází název obřadu - křest, t.j. stát se křesťanem. Ten obřad se děje ponořením nebo politím vodou. Ve vodě totiž vznikl první život; ve vodě, v lůně matky, se stále odehrává stvoření člověka. Proto je voda nejen symbolem života, ale i symbolem daru života absolutního, Božského: člověk je navždy ponořen do Krista. Tento obřad se v evropských jazycích nazývá dle řeckého slova „baptizein“, ponořovat. Jenom Slované jako jediní mají vlastní název, ne podle symbolu (vody), ale přímo dle přivtělení ke Kristu: „pokřestění“, pokřtění. Člověk se nejprve musel polidštit, teprve potom se mohl „pokřestit“, pokřtít, být Kristův.

Jan Rybář

Ježíš hledal kritické lidi, kteří jsou svobodní od lži a od modloslužebnictví systému, lidi, kteří jsou schopni žít v prostoru lásky, přestože byli mnohokrát zraňováni. Takovým společenstvím má být církev. Kamkoliv přijdu, vždycky se tam několik takových lidí najde. A myslím, že teprve věčnost ukáže, že jsou to právě tito lidé, kdo drží svět pohromadě, že jsou to oni, kdo zabraňují, aby se to všechno kvůli naší nenávisti a našemu zranění nerozpadlo.

R. Rohr

„Co nevyhládíš, to nevyškábeš“,
říkala babička.

ČESKÝ SCHINDLER OBDRŽEL ŘÁD TGM

Jan Kašper

O státním svátku prošlo médií jméno faráře Jana Jelínka (1912-2009), jenž se narodil v evangelické rodině pobělohorských exulantů v polském Zelově. V letech 1937-1944 byl kazatelem českého, reformovaného sboru na Volyni v obci Kupičov, tehdy na polském území. Zažil zde hrůzy spojené s okupací sovětskou (1939), poté německou (1941) i cílené vyvražďování polského obyvatelstva Ukrajinskou povstaleckou armádou (1943). Ve válečných letech, uprostřed konfliktů, posunech hranic, front a nezměrného násilí, zachránil Jan Jelínek spolu se svou manželkou Annou život několika desítkám lidí, často stojících ve válečné vřavě proti sobě. Šlo o Ukrajince, Bendorovce, Rusy, Poláky, židovské uprchlíky. Nejednou jim poskytli i ošetření. Na faře nárazově našlo azyl tolik lidí, že se tam nemohli vejít a tak pomáhaly i další české rodiny. Židovským obyvatelům kovelského ghetta, ohrožen na životě, vozil farář potraviny, nikdy nebyl zajat. Zastřelení hrozilo jemu i jeho manželce, když na faře našli azyl lidé, různorodí, kteří se jinak nenáviděli i mezi sebou a jinde by sáhli druhým na život. Jelínkova manželka Anna, která uměla výborně německy, přesvědčila Němce, aby kontrolovali jen větší města a kupičovským poskytli zbraně na obranu před banderovci. Ti se skutečně museli bránit několika nájezdům. Farářovy přímluvy zachránily život např. německým zajatcům i ukrajinské dvojici, kteří se vydávali za Čechy. Manželé Jelínkovi posléze vstoupili do československé armády, kde sloužili jako zdravotníci. S armádou postupovali na východní frontě. V osvobozené vlasti Jelínek pracoval ve vojenské zahraniční službě. Pomáhal přesídlovat zelovské reemigranty a volyňské Čechy. Přispíval ve složité situaci také dřívějším občanům Sovětského svazu, kterým hrozilo věznění v gulagu. Vystavoval jim antidatované křestní listy s razítkem své dřívější kupičovské farnosti.

Ve vlasti Jelínek vstoupil opět do farářské služby v Kralovicích a Podbořanech (1952-1958). Koncem padesátých let mu věnovala zvýšenou pozornost StB, když odmítal své farníky agitovat pro vstup do JZD. Nakonec byl odsouzen na dva roky pro pobuřování (1958-1960!). Poté pracoval deset let jako dělník. Po převratu mohl konečně svobodně působit kazatelsky ve své církvi. Farář Jelínek již v minulosti vojenská ocenění obdržel, také český válečný kříž. V roce 2007 mu bylo v jeho 95ti letech uděleno vysoké státní, polské vyznamenání. Naše česká prezidentská

kancelář tehdy návrh na Jelínkovo vyznamenání však odmítla. Avšak náčelník generálního štábu armády České republiky udělil 22. 7. 2008 evangelickému faráři Janu Jelínkovi, pplk.v.v. pamětní plaketu - Laudi Memorabilis - za neokázalé a nezištné hrdinství a skutky, jimiž zachránil desítky lidských životů nejen v osudových chvílích druhé světové

války, ale i v pohnutém poválečném období. Pozoruhodné je farářovo vyjádření: „Pro mne je Bůh všechno, moje vlast a čest. Já se můžu před Pánem Bohem postavit, že jsem od žádného nic nechtěl a kde jsem mohl pomoci, pomohl. A dovedl jsem si získat i nepřátele; někteří z nich, když přišli ke mně, odcházeli už jako přátelé.“ Zajímavá je také jeho odpověď na otázku, kdy se nejvíc bál. Řekl, že nejvíc se bál, aby nemusel zemřít v bolševickém vězení. Jan Jelínek je autorem knihy vzpomínek a zamyšlení, která se jmenuje „Pouštěj chléb svůj po vodě“; podle citátu z biblické knihy Kazatel: „Pouštěj chléb svůj po vodě, nebo po mnohých dnech najdeš jej“. Ne nadarmo jsou farář Jan Jelínek spolu se svou manželkou Annou přirovnáváni k pověstnému Oscaru Schindlerovi a jeho manželce Emilii. Rok před Jelínkovou smrtí natočila Česká televize zdařilý dokument s rozhovorem s ním i jeho manželkou. Bylo by šťastnou volbou, kdyby jej Česká televize znovu uvedla.

Před dvěma lety bylo Jelínkovo jméno začleněno na pamětních kamenech v „Zahradě spravedlivých“ ve varšavské čtvrti Muranow. A nyní Řádem Tomáše Garrigua Masaryka prezident ocenil in memoriam podplukovníka Jana Jelínka, faráře Českobratrské církve evangelické. 4.11. 2019

ORLICKÁ KŘÍŽOVÁ CESTA

Zrestaurované vzácné obrazy křížové cesty vynikajícího malíře J.V. Bergla, rodáka ze Dvora Králové, se po několika výstavách vrací do orlického kostela. Některou vol-

K PŘÍPRAVĚ NA BOHOSLUŽBY O NEDĚLÍCH A SVÁTCÍCH

neděle 3.11. 31. v mezidobí
8 h. Lukavice Mdr 11,22-12,2 Ž 145
9 Mistrovice 2 Sol 1,11-2,2
9.30 Orlice L 19,1-10

sobota 9.11. 18 h. Letohrad
neděle 10.11. 32. v mezidobí
diecézní sbírka na pojištění kostelů
8 h. Lukavice 2 Mk 7,1-2,9-14 Ž 17
9 Mistrovice Sol 2,16-3,5
9.30 Orlice L 20,27-38

sobota 16.11. 18 h. Lukavice
neděle 17.11. 33. v mezidobí
8 h. Lukavice Mal 3,19-20a Ž 98
9 Mistrovice 2 Sol 3,7-12
9.30 Orlice Lk 21,5-19

sobota 23.11. 18 h. Mistrovice
neděle 24.11. Slavnost Ježíše Krista Krále
8 h. Lukavice 2 Sam 5,1-3 Ž 122
9 Mistrovice Kol 1,12-20
9.30 Orlice Lk 23,35-43

sobota 30.11. 18 h. Lukavice
neděle 1.12. 1. adventní
diecézní sbírka na kněžský seminář (2)
8 h. Lukavice Iz 2,1-5 Ž 122
9 Mistrovice Řím 13,11-14
9.30 Orlice Mt 24,37-44

sobota 7.12. 18 h. Mistrovice
neděle 8.12. 2. adventní
8 h. Lukavice Iz 11,1-10 Ž 72
9 Mistrovice Řím 15,4-9
9.30 Orlice Mt 3,1-12

OPRAVA

Biblické hodiny budou každý čtvrtek na faře. Jsou zváni i začátečníci.

nou neděli si po bohoslužbě na Orlice o nich a o jejich záchraně opět něco povíme – termín včas ohlásíme.

Děkujeme akademickým malířům Šárce a Petru Bergrovým za jejich zrestaurování a za jejich další odbornou pomoc. Děkujeme také panu Pavlu Taclovi za nezištnou pomoc, nejen při instalování obrazů v kostele. Děkujeme všem, kteří teď i dříve ochotně pomáhali.

Opět děkujeme pardubickému Krajskému úřadu za granty, díky nimž se zrestaurování obrazů podařilo. Děkujeme Městu Letohrad, které k záchraně obrazů finančně přispělo. Obrazy patří k nejvzácnějším, které v Letohradě máme. /v

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková, jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz • uzávěrka je 20. každého měsíce
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: BarBar Design, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741